

© Fotos article: Mireya Masó i Mercedes Masó

EXPERIÈNCIA ANTÀRTICA

EL RITME DELS CANVIS

Mireya Masó i Mercedes Masó

Vam arribar a Buenos Aires al gener. L'*Irizar*, el trencaglaç que ens embarcaria cap a la base argentina Esperanza, s'havia quedat atrapat al gel del mar de Wedell. Això ens va fer pensar en altres èpoques, i ens va sorprendre. No ens hagués sorprès tant després dels dos mesos que passaríem a l'Antàrtida, sotmeses a canvis freqüents, forts i sobtats, climàtics o logístics. L'espera a Buenos Aires es feia interminable. Així, a principi de febrer, gràcies al director de la DNA (Dirección Nacional del Antártico), Mariano Memolli, que organitzà una complicada operació logística, l'Hèrcules, el nostre avió, va aterrar a la pista de sorra de la base Frey, a la península antàrtica, per embarcar en el vaixell oceanogràfic *Deseado*, rumb a la base Esperanza, mentre visitàvem oficialment algunes bases. Un matí de molt de vent pujàvem a les llanxes per desembarcar a la base Esperanza. Hi vam arribar a final de l'estiu austral, just quant els joves pingüins, acabats de criar, estan a punt de partir. És l'època de les altes temperatures, quan els torrents del desglaç creuen la terra nua i només les glaceres estan cobertes de neu, la resta són grans extensions multicolors de roca volcànica.

Bahía Esperanza (63° 23' S, 56° 59' W) està situada a la punta nord de la península antàrtica, braç de terra que s'estén cap a Hornos des del continent antàrtic. L'Antàrtida és un dels llocs de la terra menys afectats per la influència humana directa, però, paradoxalment, a la península antàrtica es manifesta amb gran intensitat l'escalfament del planeta.

■ LA VIDA EN LA FI DEL MÓN

A Bahía Esperanza conviuen els residents de la base permanent argentina i una de les colònies més nombroses de pingüins d'Adèlia (*Phygoscelis adeliae*), formada per més

de 120.000 parelles de cria. Actualment les poblacions d'aquests pingüins estan en recessió, però no directament a causa de la pertorbació humana, sinó pels canvis que s'estan produint en el seu ambient. Estudis realitzats a Bahía Esperanza comparant poblacions més properes a la base (més afectades a priori per la presència humana) i més allunyades (menys pertorbades) no mostren diferències en l'èxit de cria o altres paràmetres indicatius de la salut de la població. Quan nosaltres hi vam arribar encara quedaven exemplars d'individus joves, però en pocs dies les colònies quedarien abandonades fins la següent temporada de cria. Cada any, durant aquesta època, es repeteix el mateix espectacle, grups de pingüins més o menys nombrosos travessaven tranquil·lament el nostre assentament en el seu camí cap al mar. La base és constituïda per unes 13 casetes i altres tantes construccions com el casino, on es fan les reunions setmanals dels dissabtes, la *usina* o taller, els magatzems, els laboratoris, l'estació meteorològica, les cambres de queviures, la caseta del mareògraf, l'escola (ja que en aquesta base hi passen l'hivern unes poques famílies amb els seus fills), el museu o la caseta de pedra on un grup d'homes de l'expedició de Otto Nordenskjöld van resistir l'hivern antàrtic menjant i escalfant-se a còpia de pingüins.

Nosaltres vivíem a la caseta 12, amb Rubén Montiel, taxidermista ja jubilat, però encara en actiu, del museu d'història natural de Buenos Aires, i Dario Sosa, militar practicant de culturisme, premiat amb la seva estada a la base i dedicat a l'exposició i venda de records antàrtics als cada vegada més abundants visitants. Rubén havia viscut altres èpoques a l'Antàrtida. Ara recollia els pingüins ja morts per exposar-los dissecats al petit museu

**«L'ANTÀRTIDA ÉS UN
DELS LLOCS DE LA
TERRA MENYS AFECTAT
PER LA INFLUÈNCIA
HUMANA DIRECTA, PERÒ,
PARADOXALMENT, A LA
PENÍNSULA ANTÀRTICA
ES MANIFESTA AMB GRAN
INTENSITAT L'ESCALFAMENT
DEL PLANETA»**

Les imatges que acompanyen aquest article formen part de la sèrie de 29 fotografies *Base Esperanza: registre de variabilitat* (2006), fruit del projecte de col·laboració de Mireya Masó i Mercedes Masó. Com a resultat de l'estada de dos mesos que les dues van viure a la base argentina Esperanza, a l'Antàrtida, va néixer també el vídeo *Experiment nº1*. La pregunta que s'amaga darrere d'aquests treballs no és altra sinó, a quin ritme han de succeir-se els canvis perquè siguem capaços de percebre'ls?

que ell mateix estava remodelant. Era un home solitari que ens captivava pel seu entusiasme i coneixement de l'Antàrtida. Havia començat a treballar en l'època en què s'utilitzaven gossos i es caçaven pingüins i ara, ja gran, continuava anant-hi per amor. Un dels últims dies ens va permetre acompanyar-lo al seu lloc: un petit braç de terra envoltat de platges on els llops marins (*Arctocephalus gazella*) formaven un grup tan nombrós que es feia molt difícil caminar evitant-los. Els llops marins defensen el seu espai i es camuflen mimèticament amb les roques. Rubén es va posar enmig del grup brandant un bastó i gesticulant en un llenguatge secret per a nosaltres per fer que els animals ens obrissin pas.

■ OBSERVAR ELS CANVIS

Els primers dies els vam passar literalment seguint el recorregut dels joves pingüins, caminant sobre la capa viscosa de krill deglutit adornada per milions d'ossos i cadàvers no descompostos. Els seguïem a distància, tractant d'emular el seu comportament. Els vam estar gravant durant dies a prop de la base: a l'estació meteorològica, amb les antenes parabòliques o la bandera de fons; a la vora de la mar; presenciant els divertits preludis del seu bateig marí; patinant per les glaceres, atacats per *squas*, el paràsit austral (*Catharacta maccormicki*).

A finals d'estiu la marxa dels pingüins va donar pas a un altre espectacle. L'horitzó de Bahía Esperanza mira cap a l'estret antàrtic. La circulació de les aigües i la marea transporten blocs de gel de formes sorprenents i mides diverses que apareixien i desapareixen de

la nostra mirada. La variabilitat del sistema és emocionant: les nevades donen pas a vents de 200 km/h que s'ho emporten tot; el mar canvia des del blau intens fins al verd de les floracions de microalgues o es torna mig viscos quan comença a glaçar-se. Cada matí, la badia ens ofereix una nova sorpresa.

L'observació acurada va ser la via de trobada en les nostres disciplines com a artista visual i com a científica marina. Com els sensors que enregistren dades, vam passar hores i hores presenciant aquell espectacle i gravant selectivament allò que consideràvem més significatiu. Els sistemes naturals són sistemes complexos en els quals intervenen multitud de factors. La variabilitat del medi antàrtic et fa sentir la fragilitat dels sistemes naturals, la necessitat d'entendre com funcionen i de transmetre aquest sentiment. La nostra primera proposta, *Experiment núm. 1*, va ser realitzar un vídeo on posàvem de manifest els límits de la nostra percepció. Allà, a l'Antàrtida, el temps es materialitzava i donava pas a una successió infinita de paisatges heterogenis. Quan fa poc miràvem les fotografies que vam fer durant el temps que vam passar a base Esperanza, la variabilitat que ens mostren no sembla en consonància amb el temps passat i l'espai limitat en què caminàrem. La sèrie de fotos *Base Esperanza: registre de variabilitat* és la segona proposta, que incideix en la complexitat dels sistemes naturals i de la nostra observació. ☉

«L'OBSERVACIÓ ACURADA VA SER LA VIA DE TROBADA EN LES NOSTRES DISCIPLINES COM A ARTISTA VISUAL I COM A CIENTÍFICA MARINA»

Mireya Masó. Artista visual, Barcelona.

Mercedes Masó. Biòloga marina, Centre Mediterrani d'Investigacions Marines i Ambientals (CMIMA), CSIC. Barcelona.

